

“NEN 1010 en het Bouwbesluit komen met elkaar in conflict”

Voor installateurs die gaan werken aan bestaande installaties is er sinds begin dit jaar wat veranderd in de voorschriften. Was er in het Bouwbesluit 2003 nog toestemming nodig van de gemeente om af te wijken van de nieuwste NEN 1010, met het Bouwbesluit 2012 kan dat nu ook zonder goedkeuring van bovenaf. Een slechte ontwikkeling, vindt opleider en adviseur Jan van der Meer.

Tekst Tijdo van der Zee

Het Bouwbesluit 2012 heeft nogal wat stof doen opwaaien, waaronder zeker ook bij installateurs. Jan van der Meer zette op zijn website Nieuws1010.nl in december uiteen wat hem dwars zit. “Door de nieuwe voorschriften uit het Bouwbesluit verliest NEN 1010 aan gezag”, zo concludeerde hij. Een artikel hierover op de website van Installatie Journaal werd goed gelezen en stevig becommentarieerd. Het onderwerp staat inmiddels ook op de agenda van de NEN-normcommissie NEC 64. Reden om Jan van der Meer, zelf jarenlang lid van de NEN-commissies, nog eens aan de tand te voelen. Tot vorig jaar was het Bouwbesluit 2003 van kracht. Daarin werd voor elektrotechnische installaties een tweedeling gemaakt: nieuwbouw en bestaande bouw. Wie in een bestaande woning wilde werken aan een installatie had tot dan in principe altijd te maken met de nieuwbouwvoorschriften. Die voorschriften stonden in de recentste editie van NEN 1010. Voor bestaande installaties werd verwezen naar voorschrift NEN 1010 uit 1962, aangevuld met bepalingen uit deel 9 van NEN 1010 dat in 2005 werd toegevoegd om het gat te dichten dat was ontstaan nadat bepaalde voorschriften voor bestaande installaties

(kleur bedrading bijvoorbeeld, en aardlekschakelaars en afzonderlijke eindgroepen voor wasmachines) waren komen te vervallen. “Dit omdat NEN 1010 niet langer via de Model aansluitvoorwaarden werd aangewezen”, legt Van der Meer uit. Deze tweedeling had praktische redenen. Het ging er om dat als je aan een deel van de woning ging sleutelen, niet meteen het hele huis aan de nieuwbouwvoorschriften hoefde te voldoen. Het deel waar niks mee gebeurde, viel onder de voorschriften bestaande bouw. Wie bijvoorbeeld een keuken vernieuwde, was niet meteen verplicht ook de slaapkamers aan te pakken. Wie af wilde wijken van de op dat moment geldige NEN 1010, omdat die bijvoorbeeld onhaalbaar leek, of veel te duur, moest daarvoor ontheffing aanvragen bij Burgemeester en Wethouders. Maar bij elektrotechnische installaties gebeurde dit niet vaak, zegt Van der Meer. “Ik kan me uit heel mijn carrière maar één voorval herinneren waarbij dit gebeurde en dat was niet eens een elektrotechnische installatie. Dat ging om de stahoogte in de ruimte van een cv-toestel. Maar voor de rest heb ik dat nooit meegeemaakt. Want de gemeente had natuurlijk meestal geen zin om die ontheffing te verlenen. Eigenlijk werden voorheen installaties altijd

aangepast en uitgebreid met modernere technieken, vooral vanwege de voorschriften die de Netcode tot 2005 stelde. Wat kreeg je dan? Een bestaande installatie die stapje voor stapje beter werd.”

Geen check meer

In het nieuwe Bouwbesluit 2012 valt deze check van Burgemeester en Wethouders weg voor elektrotechnische installaties. In principe mag een installateur nu installaties wijzigen, uitbreiden en gedeeltelijk vernieuwen op basis van de voorschriften die golden ten tijde van de aanleg van de installatie. Of, en dat is een lastige, met de voorschriften die horen bij het ‘rechtens verkregen niveau’ van de installatie: het kwaliteitsniveau dat bij een rechtmatig aangelegde installatie feitelijk aanwezig is voordat de verbouwing wordt uitgevoerd. Het niveau dus, nadat er aan de oorspronkelijke installatie geknutseld is. Volgens Van der Meer gaat die verandering grote consequenties hebben. “Het is niet altijd makkelijk om te bepalen hoe aanpassingen in de installatie plaats hebben gevonden en wanneer. En of dat ‘rechtmatig’ gebeurd is. Het enige waar je in dat soort situaties op kan terugvallen, is de NEN 1010 die ten tijde van de

Voldoende wandcontactdozen en aansluitpunten voor verlichting in woningen vallen niet onder de nieuwbouwvoorschriften.

Volgens de voorschriften is een wandcontactdoos op deze plek tegenwoordig heel normaal.

bouw en op het moment van aanpassen van de installatie van toepassing was." De Nederlandse Praktijrichtlijn NPR 5310, blad 29, geeft een overzicht van de geldige edities van NEN 1010 vanaf 1962. Maar er zijn in Nederland ook talloze installaties waar vanaf het begin niks aan veranderd is. En dan val je sowieso terug op de voorschriften die golden ten tijde van de installatie. Volgens Van der Meer dekt de NEN 1010 uit 1962 nog heel veel bestaande installaties. Want die oude versie van de voorschriften heeft het heel lang volgehouden. In feite kwam de eerstvolgende druk pas in 1984. Wel is tussendoor in 1969 en 1975 een aanvulling op de NEN 1010 uit 1962 verschenen. Dit had onder andere te maken met de invoering van aardlekschakelaars en de nieuwe kleurencodering van draden en aders van leidingen. Maar deze aanvulling wordt in het Bouwbesluit niet genoemd. Ook de voorschriften voor bestaande installaties uit deel 9 van NEN 1010 van 2005 die zijn 'opgeknippt' en in de huidige NEN 1010 zijn opgenomen, gelden niet meer, omdat volgens Van der Meer het Bouwbesluit nu voor bestaande installaties expliciet verwijst naar NEN 1010 van 1962. "Hiermee wordt dus in een klap de reparatie uit 2005 ongedaan gemaakt."

Dat betekent dat installaties in woningen die dertig jaar geleden gebouwd zijn, in 1983 dus, bij een gedeeltelijke vervanging, wijziging of uitbreiding mogen voldoen aan de voorschriften uit 1962. Tot nu toe moesten, als er geen ontheffing was, deze werkzaamheden worden uitgevoerd volgens de voorschriften uit de nieuwste NEN 1010. "En vergis je niet. Dat zijn er nogal wat", zegt Van der Meer. "Veel babyboomers bijvoorbeeld, die nu pas voor het eerst gaan verhuizen. Die woningen komen nu vrij. Moet je die gaan opknappen volgens de voorschriften van 1962? Installateurs en handhavers weten het niet. Die komen werkelijk bij mij met dat soort vragen." Behalve deze bovengenoemde problemen bij verbouw, ziet Van der Meer ook moeilijkheden ontstaan bij nieuwbouw. In het Bouwbesluit staan namelijk nogal wat – 59 in totaal – uitzonderingen voor nieuwbouw. De meest in het oog springende zijn daarvan, volgens Van der Meer: elektrische installaties op boerenbedrijfsterreinen, maar ook op bijvoorbeeld campings en jachthavens. Ook vallen het aantal wandcontactdozen en aansluitpunten voor verlichting in woningen er niet onder, evenmin als kabels in de grond van de woning naar het schuurtje bijvoorbeeld.

De vraag rijst wel of Van der Meer zijn bedenkingen over het Bouwbesluit 2012 niet beter had kunnen uiten voordat de politiek hierover besloot. En ook achteraf had het nog gekund. Had hij bijvoorbeeld niet zijn klachten kunnen neerleggen via het speciaal daarvoor ingestelde meldpunt? "Oh, maar ik heb zeker, zo links en rechts bij verschillende partijen wel duidelijk gemaakt dat het Bouwbesluit op dit punt volgens mij niet deugt. Zij hebben mijn kritiek kennelijk naast zich neergelegd. Maar ik ga zoiets niet via het meldpunt doen. Want Uneto-VNI is er toch om mijn belangen te behartigen? Ik ga ervan uit dat zij dat doen."

Reactie BZK

Geen verplichtingen, maar juist meer overlaten aan markt en burgers, dat is het doel van het nieuwe Bouwbesluit. Daarin past ook een term als 'rechtens verkregen niveau', zelfs als dat teruggrijpt naar een situatie van 1962, vindt het ministerie van Binnenlandse Zaken. "In het Bouwbesluit 2012 mag sinds 1 april 2012 bij verbouw voor veel bouwvoorschriften worden uitgegaan van het rechtens verkregen niveau in plaats van het nieuwbouwniveau. Dit is gebeurd uit oogpunt van deregulering en het eenvoudiger maken om bestaande gebouwen aan te

passen of een andere functie te geven. Ook bij de verbouw of aanpassing van elektrische voorzieningen moet men minimaal voldoen aan het rechte verkregen niveau. Dit betekent dat men bij verbouw of aanpassing het veiligheidsniveau van de bestaande elektrische voorziening niet mag verlagen. Daarnaast moet men ten minste altijd voldoen aan de veiligheidseisen voor bestaande bouw, waarvoor de NEN 1010 van 1962 geldt. Een uitzondering geldt voor het geval men de volledige elektrische voorziening van een gebouw of woning gaat vernieuwen. Dan moet men wel voldoen aan de nieuwbouwvoorschriften. Het staat iedereen echter vrij om ook in andere gevallen uit te gaan van de nieuwbouwvoorschriften. We verplichten dit niet maar laten dit over aan de markt en burgers.”

Reactie Uneto-VNI

Verminderen van regels in het Bouwbesluit leidt onherroepelijk tot een meer, en vooral meer verschillende, regels van lagere overheden. En dat is niet goed, vindt Uneto-VNI. “Jan van der Meer heeft gelijk als hij aangeeft dat door het steeds minder aanwijzen van normen in het bouwbesluit dit tot onduidelijkheid kan leiden. Het verlies aan ‘gezag’ van de NEN 1010 is echter een gevolg van een groter probleem. De overheid heeft zich ten doel gesteld de regeldruk drastisch te verlagen door 25 procent minder regels. Het nieuwe bouwbesluit is hier niet aan ontkomen. Uneto-VNI heeft zich altijd sterk gemaakt om niet primair te kijken naar minder regels maar te kijken hoe regelgeving minder belemmerend kan werken. Meer vrijheid in het bouwbesluit creëert immers vaak meer regels elders. Dat is in de praktijk niet altijd duidelijker en dus ongewenst. In de woningwet staat dat lokale overheden niet meer mogen regelen dan in het bouwbesluit staat. Om te voorkomen dat regionaal overal verschillende regels komen zul je dus juist meer in het Bouwbesluit moeten regelen. We zullen blijven proberen om dit de politiek te laten inzien maar uiteindelijk heeft de politiek het laatste woord.” ■

In een badkamer is een opstelplaats voor een wastoestel gerealiseerd. Alleen de wandcontactdoos is volgens de voorschriften geplaatst.

TWEE VOORBEELDEN

Twee voorbeelden van Jan van der Meer waaruit blijkt hoe het Bouwbesluit 2012 inwerkt tegen het gezond verstand.

Aanbouw

Als bij een bestaande woning van voor 1975 een aanbouw wordt gemaakt, die dienst gaat doen als garage of berging, houdt dit volgens het Bouwbesluit 2012 in dat de contactdozen niet hoeven te worden beveiligd door een 30 mA aardlekschakelaar, omdat dit ten tijde van de oorspronkelijke aanleg niet was voorgeschreven. Volgens voorbeeld 3 van blad 30 van NPR 5310 moeten de contactdozen wel worden beveiligd door een 30 mA aardlekschakelaar. Maar de NPR en de NEN 1010 zijn hier niet van toepassing: het Bouwbesluit ‘overruled’ de NEN 1010 en geeft aan dat hier gekeken moet worden naar het ‘rechtens verkregen niveau’.

Eindgroepen

Bij een complex van 45 woningen uit 1955 wordt een bijkeuken aangebouwd met een opstelplaats voor een cv-ketel en een wasmachine. De bestaande groepenkast, zonder hoofdschakelaar en aardlekschakelaar, met twee eindgroepen moet in verband met de uitbreiding worden vervangen. De installateur biedt, geheel volgens de NEN 1010, een installatie aan met een groepenkast die is voorzien van een hoofdschakelaar, twee aardlekschakelaars en vier eindgroepen. Twee eindgroepen zijn bestemd voor de bestaande installatie, één eindgroep is voor de aanbouw en één voor de wasmachine. Maar omdat de aannemer geen geld meer heeft, wordt de installateur gevraagd om met een goedkoper alternatief te komen. De installateur stelde daarom maar voor om volgens het nieuwe Bouwbesluit en het ‘rechtens verkregen niveau’ te werken. Hij plaatst een groepenkast met drie eindgroepen zonder aardlekschakelaar en hoofdschakelaar. Twee eindgroepen zijn voor de bestaande installatie en één gecombineerde eindgroep voor de aanbouw en de wasmachine.